

СТ А Н О В И Щ Е

От доц. д-р Ивона Карачорова

по обявения конкурс за заемане на академичната длъжност ПРОФЕСОР

по направление 2.1 Филология, научна специалност Български език (диалектология),

обявен от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ - БАН

В брой 7 на „Държавен вестник“ от 20.01.2017 г. е обявен конкурс за академичната длъжност „професор“ в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ - БАН, единствен кандидат в който е доц. д-р Лучия Стефанова Антонова-Василева. Тя е завършила специалността „Българска филология“ в СУ „Св. Климент Охридски“ (1979 г.), а от 1980 г. работи в Института за български език – постъпва като научен сътрудник, а през 2001 г. заема академичната длъжност „доцент“. През 1987 г. успешно защитава дисертационен труд на тема „Български говори на територията на Република Гърция“.

В конкурса за академичната длъжност „професор“ доц. д-р Л. Антонова участва с трудовете си от периода след първата си хабилизация – 2001-2016 г. Това са: 12 монографични изследвания – книги, речници, атласи, от които 3 самостоятелни, 70 студии и статии, към които се добавят 15 научни рецензии, персоналии и хроники.

От тази богата научна продукция преди всичко бих искала да открия работата на Антонова като член на международния колектив, който работи по Европейския лингвистичен атлас, което е израз на международно признание и високи оценка за нея като специалист по диалектология и лингвистична география. Участва в изработването на том с коментари на различните национални комитети на учените, работещи по атласа към 11 карти - работата над индексите и интерпретацията за българския материал във всички коментари към картите. Тя е един от авторите и на „Български диалектен атлас.

Обобщаващ том. IV. Морфология“. Обобщава и анализира резултатите от работата върху този атлас за проучването на отличителните особености на българския език и за разкриването на многообразието и единството на българския език на диалектно равнище, както и на специфичното му място сред останалите балкански езици. Участва и в колектива, изработил карта на диалектната делитба на българския език в целия обхват на българското езиково землище, която получи висока оценка от научната общност и от обществеността.

Съществена част от представените в конкурса публикации на Л. Антонова са свързани с материали от почти непознатите за науката български говори в Република Албания, където работи като лектор по български език. Въз основа на тези материали, в повечето случаи събрани лично от нея, прави разнообразни и на различна тематика изследвания с приносен характер. Тя е първият изследовател на диалектната система на с. Шицевац, Кукъска гора, която притежава редица специфични черти, някои архаични, наличието на които обяснява с изолираното местоположение на селището – на западната граница на българското езиково землище, на границата между крайните северозападни и крайните югозападни говори. Посвещава редица публикации на различни особености на говорите в Кукъска гора – склонение на съществителните имена, формите на миналите времена, реализация на застъпниците на старобългарските гласни *э, ъ, ж*. По материали от български говори в Албания се изследват различни проблеми на българската диалектология: мястото на инфинитива (Гора и Средна жупа – Албания и Косово), акцентни особености при словоизменението на именната система (Гора), особености при реализацията на бройната форма и формата за множествено число при съществителните (Гора). Обобщава изследванията на езика на българските общности в Албания, Косово и Северна Гърция, като анализът на резултатите показва, че говорите в Албания и Косово притежават редица особености, които доказват тяхната историческа връзка с диалектите от източния дял на българското езиково землище, а говорите в Драмско и Сярско представляват естествено продължение на западнорупските диалекти на юг. По материали от българските говори в Албания Л. Антонова публикува и изследвания по диалектна лексикология – названия за домашни животни, глаголите *мързим, мързим се, мързи ме*, лексикосемантичната група на названия за лица. Изследва езиковите формули при среща и раздяла в тези говори в сравнение с българския книжовен език и данни от

останалата територия на българското езиково землище. Проучва основните особености в речта на най-младите носители на българските диалекти от областта Голо Бърдо и на територията на Албания въобще, както и проявите на езикова интерференция на лексикално равнище сред тях. Анализира и текстове от говора на населението в Гора, за да установи до каква степен в тях е отразена паметта за народността им произход и народността им принадлежност. Разглежда специфичните диалектни особености на българските говори и в Северна Гърция на фонетично, акцентно и морфологично равнище. Сполучливо съчетава изследването на българските говори с изследване на националното самосъзнание на населението и установява, че представителите на тази група от Призренско, Република Косово, имат българско самосъзнание.

Л. Антонова разглежда и общи проблеми на българската диалектология – рефлексът у на задната носова гласна в българските диалекти, рефлексии на старобългарските носови гласни в крайните югозападни говори, голяма част от които се намират на територията на Република Албания, въпроса за същността на глаголите, образувани със суфикс –н-, като проследява техните формални различия на диалектно равнище и възможността им да се образуват от изходни глаголи от несвършен и свършен вид, лексикалните различия, които се реализират при вторичните имперфективи на диалектно равнище. В съавторство разглежда въпроса за диалектното многообразие вътре и вън от съвременните държавни граници и мястото на знанията за диалектите в обучението по български език.

Обект на научния интерес на Л. Антонова е и лексикалното богатство на българските диалекти. Публикува изследвания за значенията на лексемите *век*, *мас* и *масло*, названия за тяло в българските диалекти, семантични отношения между глаголите от три лексико-семантични групи в българските народни говори: *движа се* – *търся* – *искам*, разпространението и значенията на лексемите *крак* и *нога* в българския език на диалектно равнище, семантични особености на лексемата *хубав* в българските народни говори, употребата на прилагателното *масин*, което се среща в сборника „Веда словена“, но е регистрирано в говора на с. Бобошица, Корчанско, както и в крайния югозападен, в западния и в югоизточния дял на българското езиково землище. По лично събран диалектен материал Л. Антонова изследва и съпоставя диалектните особености в речта на

различни мюсюлмански общности от България, Гърция, Косово и Албания, като доказва несъстоятелността на тезата за съществуване на „помашки език“ и „помашка нация“.

Л. Антонова е автор и на съпоставителни изследвания на славянски, балкански и други езици на диалектно равнище. В тази група публикации е студията, посветена на българо-словенски езикови успоредици, по материал от електронно съпоставително изследване. Интересни резултати дават паралелите между словенски като най-западния славянски език и най-източния – българския, по материал от названията за *овчар*. Оценява приноса на Словенския лингвистичен атлас за проучването на диалектите на южните славянски езици. Прави лексикални съпоставки и между българските диалекти и диалектите на други славянски езици – прилагателните със значение *хубав; красивый, хороший, добрый*, глаголите *хытати* и *хытити*. Л. Антонова разглежда специфични явления, развити при фонетични условия, зависими от акцента, между които феноменът „акавизъм“ в южнославянските езици на диалектно равнище. Има интереси и в областта на романските езици – съпоставя названията за *овчар* в езиците от тази група.

Л. Антонова работи и в областта на диалектната лексикография. Тя е съавтор в „Речник на българските говори в Южните Родопи, Драмско и Сярско“, в който представя диалектната лексика от Драмско и Сярско и участва в обработката на материала от тези области. Съавтор е и в „Кратък речник на диалектните думи“, който е изработен към учебната литература и представя онази част от диалектната лексика, която се среща в езика на художествената литература и фолклор. Антонова е автор и на изследване на практическите проблеми при обработката на диалектен материал за съставяне на диалектни лексикографски архиви и речници.

Като диалектолог Л. Антонова проявява интерес към писмени паметници и документи с диалектен характер на езика, изследва и публикува такива текстове. Участва в обнародването на един ръкопис от архива на Измаил Срезневски – непубликувани 14 народни песни, лично селектирани от Константин Миладинов, за да представи подготвяното издание пред научната общественост в Русия. В тази публикация Л. Антонова е автор на езиковото проучване и представянето на текстовете и бележките към тях, както и на речника с диалектните и чужди думи. Тя е съставител и автор на

транслитерацията в изданието на фолклорното наследство на Марко Цепенков. Работи и върху текстовете на сборника „Веда словена“.

За периода отчита 50 участия в конференции и други научни форуми, 25 - в радиопредавания и телевизионни предавания.

Впечатляваща е проектната дейност на Л. Антонова. Тя е ръководител на четири проекта, два от които международни. Един от тях – „Български диалектен речник. Словник.“ е носител на първа награда от НФНИ към МОН. Взела е участие в работата общо по 11 проекта. Член е на международни и наши научни организации, между които на Комисията по диалектология към Международния комитет на славистите и на Международния комитет на Европейския лингвистичен атлас.

За периода след първата хабилитация са регистрирани 8 цитирания и публикувани 8 рецензии за трудове на Л. Антонова. Написала е 3 становища и 1 рецензия за академични процедури, участвала е в изпитни комисии. Отчита и педагогическа дейност - курс лекции по български език за студенти от Франция, курсове за кандидат-студенти от български произход в Република Косово, организирани и финансирани от МОН. Ръководител е на един докторант. Изработва експертни становища за МОН, МВнР, Министерски съвет, Агенцията за българите в чужбина, взема участие в комисии по оценяване на учебници по български език, председателства организационни комитети на конференции /включително международни/ и научни форуми.

Доцент д-р Лучия Антонова е изявен и признат в научните среди у нас и в чужбина специалист по българска диалектология и лингвистична география и от 2011 г. оглавява съответната секция в Института за български език. В настоящия конкурс участва с впечатляваща с обема си и високото си научно равнище публикационна продукция и научна дейност, които напълно покриват изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“, за което аз ще гласувам убедено.

30 април 2017 г.

доцент д-р Ивона Карачорова

Член на научното жури

